

ЕКОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТОРФОВИХ ҐРУНТІВ В УМОВАХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У зв'язку із загостренням екологічних та соціально-економічних проблем в Україні, в основі сучасних наукових розробок з використання меліоративного фонду держави лежить положення, згідно з яким основним пріоритетом у інтенсивному їх виробництві на органічних ґрунтах є максимальне збереження накопиченої протягом тисячоліть органічної речовини торфу та загальне оздоровлення агроландшафтів.

Проблемі трансформації торфових ґрунтів під впливом інтенсивного використання присвячено чимало наукових праць. Однак для Івано-Франківської області кількість даних про закономірності і напрямки протікання ґрунтових процесів, зміни властивостей та режимів під впливом осушення і тривалого освоєння є недостатньою. Тому, незважаючи на значний наявний практичний досвід використання органічних ґрунтів, актуальним є перегляд деяких положень і технологічних аспектів, удосконалення їх на сучасному етапі, для розробки науково обґрунтованого комплексу заходів раціонального використання торфовищ. Метою досліджень є виявлення характеру та напрямків трансформації осушуваних торфових ґрунтів під впливом їх освоєння та сільськогосподарського використання. Дослідження здійснювалися шляхом аналізу архівного матеріалу, доповнених результатами лабораторних та хімічних досліджень. При опрацюванні матеріалів досліджень були використанні як традиційні, так і спеціальні методи, які застосовуються в сучасних умовах. Потенційні можливості торфових ґрунтів у більшості господарств використовуються ще не повністю, до того ж розроблені агрозаходи недостатньо враховують екологічні, енергетичні та економічні проблеми при вирощуванні сільськогосподарських культур. Відомо, що найбільш цінною культурою на торфових ґрунтах є багаторічні трави, які по урожайності, збалансованості поживними речовинами корму, екологічності і економічності технологій вирощування стоять значно вище від однорічних культур. Доцільно зробити правильний підбір культур у сівозмінах і встановити термін використання багаторічних трав. Рекомендована для практики структура посівних площ на торфових ґрунтах повинна відповідати спеціалізації господарств і природоохоронному режиму їхнього використання. Аналізуючи вологість ґрунту в сівозмінах різних біологічних груп, слід зазначити, що найменша вологість ґрунту в польовій сівозміні. По мірі збільшення питомої ваги багаторічних трав змінюються водно-фізичні властивості ґрунту внаслідок ущільнення як орних так і підорних горизонтів.

Слід відмітити, що урожайність багаторічних трав є величиною більш стабільною в порівнянні з іншими культурами, незалежно від різких коливань погодних умов.

Як правило, у вересні травосумішки повністю розкущувались. Проходження фенологічних фаз у весняно-літній період значною мірою залежало від дати переходу середньодобової температури повітря через 10°C.

В результаті проведених польових і лабораторних досліджень торфових ґрунтів болота, які тривалий час знаходяться під впливом осушення і освоєння було встановлено таке:

1. За останні майже 40 років, потужність торфових покладів на досліджуваній ділянці зменшилась за рахунок ущільнення і мінералізації торфу. Суттєві зміни морфологічних ознак відбулись у верхньому 20-30 см шарі. Порівняно з 1985 роком торф тут „оземлився”, ущільнився, з'явилися елементи структурності.

2. Водно-фізичні властивості набули змін: значно зросли зольність (в польовій сівозміні у 1,5 рази, а під довготривалими луками на 4%) та ступінь розкладу торфу, особливо у верхніх шарах освоєних і цілинних ділянок, що призвело до збільшення питомої та об'ємної маси, зменшення загальної шпаруватості та вологості торфу

Наукова оцінка трансформації осушуваних торфовищ дала можливість знайти нові підходи до їхнього використання, для запровадження ощадної системи землеробства, яка забезпечить:

- комплексну оптимізацію функціонування головних компонентів родючості сучасних екосистем;
- впровадження науково обґрунтованих кормових і лукопасовищних сівозмін;
- економію використання земельних та енергетичних ресурсів.